

DR. MAHFİ EĞİLMEZ

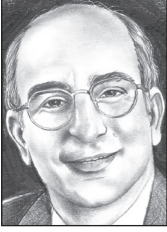
MAKRO- EKONOMİ

Türkiye'den Örneklerle

Remzi Kitabevi

MAKROEKONOMI

MAHFİ EĞİLMEZ İstanbul'da doğdu. Lisans derecesini ekonomi ve maliye alanında AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden (Mülkiye), doktora derecesini kamu maliyesi alanında Gazi Üniversitesi'nden aldı.

Maliye müfettişi olarak başladığı kamu görevinden, yönetim kademelerinin tümünde görev yaptıktan sonra, Hazine müsteşarı iken ayrıldı. Özel kesimde finans kuruluşlarında yönetim kurulu başkanlık ve üyeliklerinde bulundu. *Yeni Yüzyıl* ve *Radikal* gazetelerinde köşe yazıları, çeşitli dergilerde makaleler yazdı. Üniversitelerde öğretim görevlisi olarak görev aldı.

Halen Altınbaş Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak görev yapıyor. www.mahfiegilmez.com adlı blogunda düzenli olarak yazı yazmaya devam ediyor.

Bunun dışında yayımlanmış 25 kitabı (ikisi Dr. Ercan Kumcu ile ortak) ve çok sayıda makalesi ve köşe yazısı bulunuyor.

DR. MAHFİ EĞİLMEZ

MAKROEKONOMİ

Türkiye'den Örneklerle

Remzi Kitabevi

MAKROEKONOMİ / Dr. Mahfi Eğilmez

© Remzi Kitabevi, 2009

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayan: Saadet Özkal

Kapak tasarımı: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1366-6

BİRİNCİ BASIM: Kasım 2009

ON SEKİZİNCİ BASIM: Mart 2024

Kitabın bu basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul

Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi

4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

İçindekiler

ÖNSÖZ.....	13
------------	----

BİRİNCİ BÖLÜM Ekonomiye Giriş

1. Ekonominin Konusu ve Tarihçesi	15
1.1. Ekonomi Biliminin Konusu.....	15
1.2. Ekonomi Biliminin Özellikleri	16
1.3. Ekonominin Gelişim Süreci.....	19
1.4. Türkiye Ekonomisinin Kısa Geçmişi.....	27
Merkantilist Ekonomik Yaklaşım	32
2. Ekonominin Çerçevesi.....	34
2.1. Bazı Önemli Konular.....	34
2.2. Temel Kavramlar	37
2.3. Ekonomide Kesimler.....	43
2.4. Ekonominin Politikayla İlişkisi ve Ekonomi Politikası.....	44
Fizyokratların Ekonomiye Yaklaşımı	46
3. Geometrik Gösterim ve Fonksiyonel İlişkiler.....	48
3.1. Koordinat Sistemi ve Ekonomide Kullanılışı.....	48
3.2. Zaman Serisi ve Ekonomide Kullanılışı	52
3.3. Fonksiyonel İlişkiler	53
Klasik Ekonomi Teorisi	54
4. Makro Analizin Mikro Temelleri	57
4.1. Ekonomide Karar Alıcılar	57
4.2. Piyasa	57
4.3. Arz (S).....	58
4.4. Talep (D)	59
4.5. Piyasa Dengesi ($S = D$).....	60
4.6. Piyasa Ekonomisi ve Katılıklar	67
Neoklasik Ekonomi Teorisi	68

İKİNCİ BÖLÜM
Makroekonomik Denge

1. Dört Denklem	71
1.1. $Y = GSYH$	71
1.2. GSYH'nin Hesaplanma Şekilleri.....	72
1.3. Ekonominin Parasal ve Reel Dengesi	76
2. Üretim ya da $Y = A_p + I_p + S_p + O$	77
2.1. Toplam Üretim Fonksiyonu.....	77
2.2. Üretim İmkânları Eğrisi.....	79
2.3. Üretim Kesimleri ve Payları	80
2.4. $A_p =$ Tarımsal Üretim	81
2.5. $I_p =$ Sanayi Üretimi.....	83
2.6. $S_p =$ Hizmet Üretimi	84
2.7. Dolaylı Ölçülen Mali Aracılık Hizmetleri, Vergi ve Sübvansiyonlar	86
2.8. Toplam Üretim Fonksiyonu.....	86
2.9. Üretim Kesimlerine İlişkin Parçaların Bir Araya Getirilmesi.....	86
Sosyalist Ekonomi Teorisi	88
3. Harcamalar ya da $Y = C + I + G + (X - M)$	90
3.1. $C =$ Tüketim	90
3.2. $S =$ Tasarruf.....	99
3.3. $I =$ Yatırım	107
3.4. Kamu Kesimi Dengesi	118
3.5. $X - M =$ Dış Ekonomik Denge	130
3.6. Harcama Parçalarının Bir Araya Getirilmesi	146
Karma Ekonomi Teorisi	148
4. Üretim ile Harcamaların ya da Arz ile Talebin Bir Araya Getirilmesi	150
4.1. Toplam Arz ve Toplam Talep Aritmetiği	150
4.2. Toplam Arz Toplam Talep Geometrisi	150
4.3. Makroekonomik Dengenin Bir Başka Görünümü (IS, LM Eğrileri Analizi).....	151
5. Faktör Gelirleri ya da $Y = w + r + i + p + o$	153
5.1. Üretim Faktörleri ve Gelirleri	153
5.2. $w =$ Ücret ve Emek	155
5.3. $r =$ Rant ve Doğal Kaynaklar.....	163
5.4. $i =$ Faiz ve Sermaye.....	164
5.5. $p =$ Kâr ve Girişimcilik.....	166
6. Parasal Denge ya da $MV = PQ$	167
6.1. $M =$ Para ve Para Arzı	167

6.2. $V =$ Para Talebi ve Paranın Dolanım Hızı	171
6.3. $P =$ Fiyatlar.....	173
6.4. $Q =$ Üretim	180
6.5. Parasal Dengenin Özü	181
7. Dört Denklem Birlikte	182
Parasalıcı Ekonomi Yaklaşımı	183
8. Beşinci Denklem: $(S - I) + (T - G) = (X - M)$	185
8.1. Beşinci Denklemın Önemi.....	185
8.2. Türkiye’de Makroekonomik Denge	188
9. Makroekonomik Denge de Bozulma: IS – LM Analizi	190
9.1. Ekonominin Genel Dengesinde Bozulma.....	190
9.2. IS, LM Dengesi ve Dönemler.....	192

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Ekonomik Büyüme, Beklentiler ve Gelir Dağılımı

1. Ekonomik Büyüme	194
1.1. Ekonomik Büyümenin Anlamı	194
1.2. Büyümeyle İlgili Bazı Konular	196
1.3. Büyüme Teorisi.....	197
2. Ekonomide Beklentilerin Önemi	203
2.1. Beklentilerle İlgili Yaklaşımlar	203
2.2. Beklentilerin Biçimlenmesi	204
2.3. Beklentilerin İzlenmesi.....	208
2.4. Beklentilerin Etkilenmesi	209
Yeni Klasik Ekonomi	211
3. Gelir Dağılımı.....	212
3.1. Gelir Dağılımının Anlamı.....	212
3.2. Gelir Dağılımı Eşitsizliğinin Ölçülmesi.....	214
3.3. Türkiye’de Gelir Dağılımı	215
3.4. Yoksulluk.....	217

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Ekonomi Politikası ve Uygulama

1. Ekonomi Politikası ve Konjonktür Dalgaları	219
1.1. Konjonktür Dalgaları	219
1.2. Ekonomi Politikasıyla Konjonktür Dalgalarının İlgisi	222
1.3. Konjonktür Dalgasının Dibi	223
1.4. Bazı Temel Sorunlar	224
1.5. Ekonomi Okullarının Ekonomi Politikası Görüşleri.....	225
1.6. Ekonomi Politikasının Hazırlanması	227

1.7. İstikrar Politikası	243
1.8. Kur Rejiminin Ekonomi Politikasına Etkisi.....	246
1.9. Bütün Politikaların Bir arada Uygulanması	249
Keynes mi Friedman mı?	251

BEŞİNCİ BÖLÜM

Uygulamada Makroekonomi

1. Güncel Konular	254
1.1. Dünya Ekonomisinin Görünümü	254
1.2. Ülkelerin Ekonomik Açından Sınıflandırılması	256
1.3. IMF ve Dünya Ekonomisi.....	257
1.4. Uluslararası Ekonomik İşbirliği.....	260
1.5. Ülkelerin Kredi Değerliliği (Reyting)	263
1.6. Sermaye Hareketleri ve Sıcak Para.....	266
1.7. Üçüz Açık.....	271
1.8. Enflasyon Hedeflemesi.....	273
1.9. Faiz Dışı Fazla	275
1.10. Borç Yükü	277
1.11. Kamu Kesimi İç Borç Yükünün Sürdürülebilirliği.....	279
1.12. BRIC Ekonomileri ve Decoupling Hipotezi	280
1.13. Döviz Rezervi.....	282
1.14. Özelleştirme.....	283
1.15. Kayıt Dışı Ekonomi	285
1.16. Petrol, Altın, Metal Fiyatları ve Dolar Arasındaki İlişki.....	287
1.17. Regülasyon ve Deregülasyon	288
1.18. Para İkamesi ve Ters Para İkamesi	289
1.19. Türkiye Ekonomisinin Görünümü	291
1.20. 2008 Küresel Krizi	295
Yeni Ekonomi	300
2. Nobel Ekonomi Ödülü	301
2.1. Ekonomi Ödülünün Dayanağı	301
2.2. Ekonomi Ödülünü Alan İktisatçılar ve Çalışmaları	302
KAYNAKLAR.....	307
EKONOMİ SÖZLÜĞÜ.....	309

Tablolar

1: Türkiye Ekonomisinin Geçirdiği Ekonomi Politikası Evreleri	28
2: Türkiye Ekonomisinin Geçmişten Bugüne Görünümü	29
3: Türkiye Ekonomisi 1923-2014	31
4: Ekonomilerin Sınıflandırılması (Satın alma gücü paritesine göre)	41
5: Türkiye’de Kesimlerin GSYH İçindeki Payları	81
6: Türkiye’de Tarımsal Üretimin Değerleri.....	82
7: Türkiye’de Sanayi Üretiminin Değerleri.....	84
8: Türkiye’de Hizmetler Kesimi Üretiminin Değerleri	85
9: Türkiye’de Tüketim Eğilimi	95
10: Türkiye’de Özel Tasarrufların Dağılımı	106
11: Yatırım Çarpanı Tablosu	116
12: Türkiye’de Sabit Sermaye Yatırımlarının Dağılımı	117
13: Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi (2010-2014)	129
14: Kamu Kesimi Borç Stoku.....	130
15: Türkiye Ödemeler Dengesi (2010-2014)	136
16: Türkiye’nin Dış Ticaret Fiyat Hadleri.....	144
17: Türkiye’de İşsizlik Oranı	157
18: Çeşitli Ülkelerde İşsizlik Oranları (%)	157
19: Türkiye’de İşsizlik Oranı	161
20: Ekonominin Geneli İçin İşgücü Verimliliğindeki Artış	162
21: Kaydi Paranın Doğuşu	169
22: Enflasyon (Sayısal Örnek)	175
23: t Yılı İçin Fiyat Endeksi.....	175
24: $t + 1$ Yılı İçin Fiyat Endeksi	176
25: Türkiye’de 2008 Yılında Aylık Enflasyon Değişimleri (%).....	177
26: Deflasyon (Sayısal Örnek)	179
27: Sayısal Örneklerle Makroekonomik Denge.....	187
28: IS ve LM Eğrilerinde Kayma ve Denge Bozulma Nedenleri	190
29: Kişisel Gelir Dağılımı Örnek Tablosu.....	212
30: Fonksiyonel Gelir Dağılımı Örnek Tablosu	213

31: Türkiye’de Kişisel Gelir Dağılımı	216
32: Türkiye’de Fonksiyonel Gelir Dağılımı (%)	217
33: Politikaların Uygulanma Sınırı.....	250
34: Politikalarda Tercih Önceliği	250
35: Dünyanın Ekonomik Görünümü (2014)	255
36: G 7 ve 4 Büyük Yeni Yükselen Pazar Ekonomisinin Karşılaştırılması (cari fiyatlarla)	257
37: Türkiye–IMF İlişkileri	260
38: Uzun Dönemli Borçlanma İçin Reyting Sembolleri	264
39: Bazı Ülkelerin 2015 Yılındaki Kredi Notları.....	264
40: Ülke Kredi Değerliliği Ölçümünde Esas Alınan Bazı Temel Göstergeler	265
41: Üçüz, İkiz ve Tek Açıklı Makroekonomik Dengeler	272
42: Faiz Dışı Denge Halleri	276
43: Türkiye’de Merkezi Yönetim Bütçesinde Faiz Dışı Fazla...277	
44: Türkiye’de Borç Yükü	278
45: Çeşitli Ülkelerin Haziran 2015 İtibariyle Döviz Rezervleri.....	283
46: Türkiye’de Özelleştirme Gelirleri.....	285
47: Petrol, Altın, Bakır Fiyatları ve USD-Euro Paritesi 2006-2014	287
48: Mevduatın Dağılımı ve Ters Para İkamesi 2005-2014.....	290
49: Türkiye Ekonomisi Göstergeleri	292

Şekiller

1: Fiyat Artışı ile Enflasyon Farkı.....	42
2: Kartezyen Koordinat Sistemi.....	49
3: Koordinat Sisteminin Ekonomik Gösterimlerde Kullanılan Alanı	49
4: Pozitif ve Negatif İlişkiler.....	50
5: Çeşitli Eğimler	51
6: Zaman İçinde Enflasyondaki Gelişme	52
7: $C = Y_d + 3$	54
8: Arz Eğrisinin Gösterimi.....	59
9: Talep Eğrisinin Gösterimi	60
10: Piyasa Dengesi	61
11: Mal Piyasasında Fiyat Oluşumu	62
12: Emek Arzı ve Talebi.....	63
13: Yabancı Para Karşısındaki Pariteler	64

14: Hisse Senedi Piyasasında Denge.....	65
15: Borç Verilebilir Fonlar Piyasası'nda Denge ve Piyasa Dışına İtilme Olgusu	66
16: GSYH'nın Üç Farklı Görünümü	74
17: Üretim Fonksiyonu	78
18: Üretim İmkânları Eğrisi.....	79
19: 45 Derecelik Arz Eğrisi.....	87
20: Tüketim Fonksiyonu.....	94
21: Tüketim Fonksiyonu.....	95
22: Sürekli Gelir Hipotezi (Milton Friedman)	97
23: Yaşam Boyu Gelire Bağlı Tüketim Hipotezi (Modigliani).....	97
24: Tasarruf Fonksiyonu	103
25: Sermayenin Marjinal Etkinliği (MEC).....	111
26: Otonom Yatırım	112
27: Kapasite Kullanımı Artışı	113
28: Uyarılmış Yatırım (I_t)	114
29: Toplam Yatırımlar	115
30: Ekonominin Bütçe İmkânları Kısıtı.....	120
31: Bütçe Dengesi, Bütçe Açığı ve Bütçe Fazlası	121
32: İhale ile Tahvil Satış Yöntemi	124
33: İhracat Fonksiyonu	132
34: İthalat Fonksiyonu	133
35: Döviz Kurunun Piyasada Belirlenmesi	137
36: Dış Kaynakların Yönü.....	142
37: $Y = C + I + G + (X - M)$	147
38: ($AS = AD = GSYH$).....	151
39: IS, LM Dengesi	153
40: Emek Arzı ve Talebi.....	155
41: İşsizlik Histeresisi	160
42: Rant.....	164
43: Sermaye ve Faiz İlişkisi	166
44: Para Arzı Doğrusu.....	171
45: Enflasyonla Bir Defalık Fiyat Artışı Arasındaki Fark.....	174
46: Phillips Eğrisi.....	178
47: Para Arzında Artış.....	191
48: Kamu Harcamalarında Artış	191
49: IS, LM Dengesi ve Dönemsel Analizler.....	192
50: Üretim İmkânları Eğrisinin Kayması.....	195
51: Solow Modeli.....	201
52: Lorenz Eğrisi.....	214

53: Harcanabilir Hane Halkı Gelirine Göre Türkiye'nin Lorenz Eğrisi.....	216
54: Konjonktür Dalgaları.....	219
55: Türkiye'nin 1923-2007 Arasındaki Konjonktür Dalgaları	221
56: Konjonktür Dalgalarının Ekonomi Politikasıyla Yumuşatılması	222
57: Konjonktür Dalgasının Alabileceği Dip Görünümleri.....	223
58: Kamu Harcamalarının Genişletici Etkisi	235
59: Kamu Harcamalarının Daraltıcı Etkisi	235
60: Laffer Eğrisi.....	242
61: IS Eğrisinin İstikrarsız Olduğu Durumda Para Arzının ve Faizin Hedeflenmesi Tercihi	245
62: LM Eğrisinin İstikrarsız Olduğu Durumda Para Arzının ve Faizin Hedeflenmesi Tercihi	245
63: Dalgalı Kur Rejiminde Maliye Politikasının Etkisizliği	247
64: Dalgalı Kur Rejiminde Para Politikasının Etkinliği.....	248
65: Sermaye Akımları ve Çeşitli İlişkiler	270
66: Türkiye'de 1999-2001 Arasında Oluşan J Eğrisi.....	273
67: TCMB ve Enflasyon Hedeflemesi.....	274
68: Türkiye Ekonomisinin Gidişi (Büyüme Oranları %)	294
69: Kanca Tipi Çıkış.....	299

Şemalar

1: Neolitik Çağ Öncesi Ekonomik İlişkiler	19
2: Neolitik Çağda Ekonomik İlişkiler.....	21
3: Neolitik Çağda Dış Ticaretle Birlikte Değişen Ekonomik İlişkiler	23
4: Günümüzde Ekonomik İlişkiler.....	27
5: Günümüz Dünyasında Kesimler Arası Ekonomik İlişkilerin Görünümü	44
6: Sermaye Hareketlerinin Serbestlik Derecesi ve Kur Rejimi	141

Önsöz

Bu kitabın temel çabası, makroekonomi kitaplarında dağınık olarak bulunan ve bir türlü bütüne ulaşamayan analizlerin birkaç basit temel denklem çerçevesinde toparlanarak sistemin bütününe gösterilmesine çalışmaktır. Otomobil tamircilerinin eğitiminde, otomobilin motorunu indirip bütün parçaları tek tek ele alıp tanıttıktan sonra motoru tekrar toplamak ve yeniden eski haline getirerek çalıştırmak temel hedef olarak alınır. Bu kitapta da aşağı yukarı aynı yöntem izlendi. Makroekonomi okuyanlar genellikle tek tek parçaların nasıl çalıştığını bildikleri halde, o parçaların bütün sistemin içinde nasıl çalıştığını ve hangi işlevi yürüttüğünü görememekten şikâyet ederler. Bunun nedeni, yine otomobil örneğinden hareketle açıklarsak, makroekonomi kitaplarında parçaların bütünden sökülüp her birinin ne işe yaradığının anlatılmasına karşın, tekrar yerine takılıp sistemin topluca nasıl çalıştığının gösterilmemesinden kaynaklanıyor.

Kitap beş bölümden oluşuyor. İlk bölümde makroekonominin altyapısını oluşturan konular üzerinde duruluyor. İkinci bölümde makroekonomik denge ele alınıyor. Üçüncü bölüm ekonomik büyüme, beklentiler ve gelir dağılımına ayrılmış bulunuyor. Dördüncü bölüm ekonomi politikasını açıklıyor. Beşinci bölüm günümüzün makroekonomik tartışma konularını ele alıp yorumlamayı deniyor. Böylece kitap teori ve politikayı anlatıp tartışmanın yanı sıra uygulamayı Türkiye ağırlıklı olarak ele almak suretiyle analizden senteze giden bir sunum gerçekleştiriyor.

Bazı altbölümlerin sonunda ekonomi okullarının yaklaşımlarını özet olarak veren ekler yer alıyor. Bu ekleri okuyarak ekonomik düşünce tarihinin gelişimini ve çeşitli ekonomi okullarının ekonomiye yaklaşımlarını özet olarak izlemek mümkün. Kitabın sonunda, izlemeyi kolaylaştıracak olan bir de ekonomik terimler sözlüğü bulunuyor.

Kendi değerli zamanlarının bir bölümünü bu kitabın basımından önceki halini okumaya ayırarak görüş ve önerilerinden yararlanmamı sağlayan Dr. Ekrem Keskin ve Servet Yıldırım'a, bilimsel kitapların yayına hazırlanmasında uzmanlığına saygı duyduğum Saadet Özkal'a teşekkür borçluyum. Kitabı okumuş, görüşlerini söylemiş ve öneriler getirmiş olmaları onları benim hata ve eksikliklerime ortak etmiyor ama onların katkısı bu kitabın amacına uygun bir biçime dönüşmesi açısından çok şey ifade ediyor.

BİRİNCİ BÖLÜM

Ekonomiye Giriş

1. EKONOMİNİN KONUSU VE TARİHÇESİ

1.1. Ekonomi Biliminin Konusu

İnsanın istekleri sonsuz denebilecek kadar çoktur. Bir Çin atasözü, “Taşlar altın olsa insanoğlu doymaz” der. Buna karşılık, insanın ihtiyaçlarını tatmin edecek olan kaynaklar kıttır. Su, yiyecek, içecek, giyecek, konut hep kıt kaynaklardır. Sonsuz gibi görünen tek kaynak belki de havadır. Ama o bile hava kirliliği nedeniyle kıt kaynak konumuna dönüşmek üzere gibi görünüyor.

Ekonomi biliminin temel konusunu kıt kaynakların en yüksek tatmini sağlayacak şekilde insan ihtiyaçlarına tahsis edilmesi oluşturur. Tahsis sorunu iki farklı aşamada iki farklı biçimde karşımıza çıkar: İlk olarak, kişiler ellerindeki sınırlı kaynakları hangi ihtiyaçlarına ayıracaklarına karar vererek kişisel tahsislerini yaparlar. İkinci olaraksa toplum, elindeki üretim faktörleri ile hangi malların üretimini yapacağına karar vermek suretiyle kaynak tahsisi yapar. Tarih boyunca toplum adına tahsis sorununun çözümü için başlıca iki sistem uygulanmıştır: Piyasa yöntemi ve kumanda yöntemi. Piyasa yönteminde kıt kaynakların insan ihtiyaçlarına tahsisi sorunu piyasada arz ve talep dengesiyle belirlenen fiyat ve miktar ilişkisiyle çözülür. Kumanda ekonomisinde ise kimin hangi kaynağı ne kadar kullanacağını kamu adına otorite kullananlar belirler. Bir de karma yöntem adı verilen ve bazı mal ve hizmetlerin piyasa güçleri tarafından, bazı mal ve hizmet-

lerin fiyatlarınınsa kumanda yöntemine göre belirlendiği bir sistem vardır. Aslında dünyada en yaygın olan sistem karma sistemdir. Bir ekonomide kamu kesiminin üretim ilişkileri içindeki ağırlığı karma sistemin piyasaya mı yoksa kumandaya mı daha yakın olduğunu belirler.

Ekonomi bilimini çeşitli altbaşlıklar altında toplayıp sınıflandırmak gelenek olmuştur. Bunlar arasında makro ve mikroekonomi ayırımı ile pozitif ve normatif ekonomi ayırımları üzerinde durmakta yarar var. Makroekonomi dendiğinde küresel büyüklüklerle uğraşan ekonomi bilimi altdalı anlaşılır. Örneğin milli gelir, para arzı, enflasyon, işsizlik, toplam arz ve toplam talep gibi ekonominin tümünü ilgilendiren konular makroekonominin uğraşı alanına girer. Mikroekonomi dendiğinde ise toplumu oluşturan tek tek bireylerin ve tek tek firmaların ekonomik sorunlarıyla uğraşan alt bilim dalı anlaşılır. Örneğin tüketici dengesi, firma dengesi, bireysel talep, firma arzı gibi konular mikroekonominin uğraşı alanına girer.

Pozitif ekonomi deyiimi, ekonomi biliminin teoriye dönük bölümüdür. Türkçede kısaca ekonomi, İngilizcede “economics” dendiğinde bu ayırım anlaşılır. Pozitif ekonomide tercihler ve inançlar söz konusu değildir. Söz konusu olan bir olgunun bilimsel olarak ortaya konulup analize tabi tutulmasıdır. Önermelerin doğru olup olmadığı ispat edilebilir olmalıdır. Normatif ekonomi, ekonomi politikasını kapsayan altdaldır. Burada tercihler, bir başka deyişle sübjektif hedefler söz konusudur. Örneğin enflasyon nedir, nasıl ortaya çıkar sorusunun cevabını aramak ve bunu bir teori çerçevesinde açıklamak pozitif ekonominin, gelir dağılımının adil olup olmadığını değerlendirmeye tabi tutmak ve buradan bazı sonuçlara ulaşmak normatif ekonominin konusunu oluşturur.

1.2. Ekonomi Biliminin Özellikleri

Ekonomi biliminin özelliklerinden biri, hipotez, kanun ve teorilerin zaman ve mekâna göre değişebilir nitelikte olmasıdır. İnsan ve toplum davranışlarının değiştiği noktada ekonominin

kanunları da değişime uğrar. Bu nedenle ekonomik kanunlar, teoriler, fizik bilimlerinin kanun ve teorilerine göre çok daha kolay ve çabuk değişebilir bir yapıdadır. Bu değişebilirlik, ekonomi bilimine büyük bir dinamizm verir. O nedendir ki, ekonomi bilminde aynı konuda farklı hipotez, kanun ya da teoriler bir arada bulunabilmektedir.

Ekonomi biliminin temel amacı, ekonomik olgular arasındaki neden-sonuç ilişkilerini açıklayan genellemeleri geliştirmektir. Ekonomi bilimi, neden-sonuç ilişkilerini açıklarken bilimsel yöntemin hipotez, kanun ve teori aşamalarından geçer ve diğer sosyal bilimlerde olduğu gibi, test etme aracı olarak gözlemlemeyi deney yerine kullanır.

Ekonomi bilimindeki neden-sonuç ilişkilerinin açıklanmasında genellikle fonksiyonel ilişkiler kullanılır. Fonksiyonel ilişkiden, açıklanan değişkenin açıklayan değişkenle birlikte değişen bir yapı içinde olduğu anlaşılmalıdır. Örneğin $[y = f(x_i); i = 1, \dots, n]$ ilişkisi bir fonksiyonel ilişkidir ve y değişkeninin n tane x_i değişkenine bağlı olarak değiştiğini açıklar. Ekonomi bilminde bunun pek çok örneği vardır. a malının talep miktarı (D_a), ikame mallarının veya tamamlayıcı malların fiyatları ve gelir gibi diğer değişkenler sabit tutulduğunda, a malının fiyatı (P_a) ile fonksiyonel ilişki içindedir: $D_a = f(P_a)$. Ya da tüketim giderleri (C), kullanılabilir gelirin (Y_a) bir fonksiyonudur: $C = f(Y_a)$. Bu tür fonksiyonel ilişkilerden hareketle, ekonomide modeller kurarak gerçek hayat açıklanmaya çalışılır.

Ekonomi biliminin kanun ve teorileri, fizik bilimlerinin kanun ve teorileri kadar kesinlik taşımaz. Çünkü tıpkı diğer sosyal bilimler gibi, ekonomi bilimi de insan ve toplum davranışları üzerine kuruludur. Bu davranışlar toplumdan topluma ve zamandan zamana değişim gösterir. O nedenle de ekonomi bilimi zaman geçtikçe, davranış kalıpları ve toplumsal yapılanma değiştikçe değişim gösterir. Alfred Marshall ekonomi kanunlarını şöyle ifade ediyor: “Ekonomi kanunları, az çok belirli ve az çok kesin eğilimlerin ifadesinden ibarettir.” Alfred Marshall’ın bu tanımında ekonomi kanunlarını fizik kanunlarından ayırmak için kulla-

ılabilecek iki önemli fark vardır; “az çok” ve “eğilim” sözcükleri. O halde ekonomik kanun ve teoriler, gerçeğin tam ve kesin ifadeleri yerine, az çok bir eğilim ifade eden hususlardır.

Fizik bilimlerine göre ortaya çıkan bütün bu eksikliklerine karşılık ekonomi biliminin de nihai amacı gerçeğin anlaşılmasını sağlamaya çalışmaktır. Ekonomi biliminin gerçeğin anlaşılmasını sağlamaya yönelik yöntemi “bilimsel soyutlama”dır. Soyutlama, karmaşık gerçeği açıklayabilmek için, bazı varsayımlarla olayı basite indirgeyip ortaya koymak ve aşama aşama basitleştirici varsayımları kaldırmak suretiyle karmaşık gerçeğin açıklanmasına ulaşma yöntemidir.

Ekonomi bilimi, gerçek hayatın karmaşık ve anlaşılması güç yapısını basite indirgeyerek analiz edebilmek amacıyla, yukarıda açıklanan gözlem, fonksiyonel ilişkiler ve soyutlama yöntemlerine dayalı olarak kurulan modellere dayanır.

Örneğin bir toplumun toplam üretiminin parasal değeri ya da aynı anlama gelen Gayri Safi Milli Hâsılasını (GSMH) bir model çerçevesinde belirlerken ekonomiyi dört kesime ayırmak âdet olmuştur:

Hane halkları	: Tüketim Giderleri	=	(C)
İşletmeler	: Yatırım Giderleri	=	(I)
Devlet	: Devlet Giderleri	=	(G)
Dış Âlem	: Net İhracat = İhracat – İthalat	=	(X – M)

Bu şekilde oluşan bir ekonomide GSMH’yi (Y) hesaplamak için bu dört kesimin giderlerini toplamak gerekir:

$$Y = C + I + G + (X - M)$$

GSMH bir ülkede genellikle bir yıllık bir dönem içinde yaratılan akımların derlenmesinden oluştuğu için, hesaba katılacak olan yalnızca akım değişkenlerdir. Stoklar ve stokların el değiştirmesi hesaplamalara katılmayacaktır.

Makroekonomi okuyanlar, genellikle tek tek parçaların nasıl çalıştığını bildikleri halde o parçaların oluşturduğu bütün sistemin nasıl çalıştığını ya da tam tersine sistemin bütününün nasıl çalıştığını anladıkları halde tek tek parçaların o sisteme nasıl katkıda bulunduğunu görememekten şikâyet ederler.

Bu kitap önce sistemin tek tek parçalarının, sonra da bütününün çalışmasını göstermeyi amaçlıyor. Tıpkı bir otomobilin parçalarının tek tek sökülüp yeniden takılmasında olduğu gibi, bu kitapta yazar, makroekonominin bütün parçalarını tek tek çıkarıp nasıl çalıştığını, sonra da hepsini yeniden bir araya getirip sistemin nasıl işlediğini göstermeyi, böylece makroekonomi okuyanların parçalar arasında kaybolma şikâyetini gidermeyi amaçlıyor.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-1366-6

9 789751 413666

KDV'den muaftr